O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
BuxDU rektori
_________O.X. Xamidov

2024- yil “___”_________

Ro‘yxatga olindi: __________________

2024- yil “___”_______

“SANOAT VA QISHLOQ XO’JALIK GEOGRAFIYASI”

FAN DASTURI

Sirtqi bo’lim uchun

Bilim sohasi:	500000 – Tabiiy fanlar, matematika va statistika
Ta’lim sohasi:	530000 – Fizikaga oid fanlar
Ta’lim yo‘nalishi:	60530400 – Geografiya

Buxoro – 2024

<table>
<tr><td colspan="2">Fan/modul kodi
SQXG1708</td><td>O’quv yili
2024-2025</td><td colspan="2">Semestr
5</td><td colspan="2">ECTS - Kreditlar
8</td></tr>
<tr><td colspan="2">Fan/modul turi
Majburiy</td><td colspan="3">Ta’lim tili
O’zbek</td><td colspan="2">Haftadagi dars soatlari
8</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1.</td><td colspan="2">Fanning nomi</td><td>Auditoriya mashg`ulotlari (soat)</td><td colspan="2">Mustaqil ta’lim (soat)</td><td>Jami yuklama (soat)</td></tr>
<tr><td colspan="2">“Sanoat va qishloq xo’jalik geografiyasi ”</td><td>32</td><td colspan="2">208</td><td>240</td></tr>
</table>

2. **I. Fanning mazmuni**

Fanni o’qitishdan maqsad –talabalarda sanoat geografiyasining nazariy asoslariga doir bilimlarni, xususan, turli tarmoq va sohalar-sanoat**,** qishloq xo’jaligi, transport, aholi hamda aholiga xizmat ko’rsatish korxona va muassasalarini joylashtirishda vujudga keladigan hududiy majmualarni o’rganish

Fanning vazifasi- fanning asosiy tamoyillarini, qonuniyatlarini, tadqiqot uslibiyoti va uslublarini o’rganish. Talabalarni sanoat geografiyasi fanning ob’yekti, predmeti va tadqiqot usullari bilan tanishtirish, sanoat tarmoqlarining joylanish, tamoyil va qonuniyatlarini o’rganish.

Ko’nikmalar jihatidan : iqtisodiy va ijtimoiy geografiyada hududiy majmualarni aniqlash; alohida olingan ishlab chiqarishni muayyan energiya ishlab chiqarish sikllari doirasida tahlil qilish: hududiy ishlab chiqarish majmualari, agrosanoat majmualarining tarmoqlar tarkibini tavsiflash; hududiy majmualarning shakllanishi va rivojlanishini prognoz qilish ko’nikmalariga ega bo’lishi kerak.

Fanni o’zlashtirish jarayonida amalga oshiriladigan masalalar doirasida talaba: fanning tadqiqot ob’yekti va predmeti, fanlar tizimida tutgan o’rni, ilmiy va amaliy ahamiyati va boshqa tushunchalar to’g’risida ma’lumotga ega bo’lishi kerak.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

1-Mavzu: Xo'jalik tizimining tarmoqlar tarkibi. Sanoat va qishloq xo'jaligi tarmoqlari.

Sanoat va qishloq xo'jalik geografiyasi fanini tarkibi, ahamiyati, hozirgi davrdagi vazifasi, maqsadini o'rganish.

2-Mavzu: Ishlab chiqarishni joylashtirish omillari

Ishlab chiqarishni joylashtirish omillari. Tabiiy sharoitning sanoatga ta'siri. Sanoat rivojlangan mamlakatlardan ishlab chiqarishni ko'chirishni taminlovchi omillar.

3-Mavzu: Ishlab chiqarishni ijtimoiy tashkil qilish shakllari.

Mujassamlashuv va markazlashuv. Ishlab chiqarishning turli tarmoqlarda mujassamlashuvning asosiy xususiyatlari.

4-Mavzu: Hududiy ishlab chiqarish majmualari va energiya ishlab chiqarish shakllari.

HICHMlar konsepsiyasini shakllanishi. N.N. Kolosovskiyning hududiy majmualar ishlab chiqarish konsepsiyasi. Hududiy ishlab chiqarish majmualari.

5-Mavzu: Xo'jalik geografiyasi.

Jahon xo'jaligining tarkibiy qismlari ishlab chiqarish vositalarining ishlab chiqarish darajasiga, ijtimoiy iqtisodiy formatsiya turiga, aloxida mamlakat yoki mamlakatlar guruhidagi ishlab chiqarish munosabatlarining turiga bog'liq.

6-Mavzu: Sanoat geografiyasi.

Sanoat moddiy ishlab chiqarishning birinchi asosiy Manbai hisoblanadi. Sanoat geografiyasi iqtisodiy geografiyaning bir tarmog'i bo'lib, sanoatning xududiy joylashishini, turli davlatlar va rayonlarda sanoatning joylashish qonuniyatlarini, sharoitini va o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi.

7-Mavzu: Yoqilg'i sanoati tarmoqlari tarkibi.

Energetika sanoati har qanday mamlakat yoki rayonning moddiy va nomoddiy ishlab chiqarishining asosini tashkil qiladi. Energetika sanoati xalq xo'jaligining asosiy bo'g'inlaridan bo'lib, u sanoat ishlab chiqarishini joylashtirishda muhim omil bo'lib hisoblanadi. U iqtisodiy rayonlarning ixtisoslashuvini ko'p jixatdan aniqlab beradi.

8-Mavzu: Mashinasozlik sanoati.

Mashinasozlik xalq xo'jaligining barcha tarmoqlari uchun jixozlar ishlab chiqaradigan o'zaro bog'langan sanoat korxonalarining murakkab tizimidan iborat. Shuning uchun har bir tarmoqni joylashtirish o'ziga xos shart-sharoitlar bo'lishini taqozo qiladi.

Ma'ruza mashg'ulotlari multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada tashkil etiladi.

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Sanoat tarmoqlari tarkibi
2. Sanoat Tarmoqlarini joylashtirishga ta'sir ta'sir etuvchi omillar.
3. Sanoat ishlab chiqarishini ijtimoiy tashkil etish shakllari.
4. Energiya ishlab chiqarish sikllari tarkibini tahlil qilish.
5. Sanoat ishlab chiqarishini hududiy tashkil qilish va rayonlashtirish.
6. Iqtisodiy klasterlar geografiyasini o'rganish
7. Yoqilg'i -energetika sanoati va uning hududiy xususiyati.

	8. Mashinasozlik sanoati, uning yangi tarmoqlar geografiyasi. Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq. **IV. Mustaqil ta’lim va mustaqil ishlar** 1. Sanoat geografiyasining ob’yekti, predmeti, fanning mazmuni va vazifalari. 2. Sanoat ishlab chiqarishni tashkil etish shakllari. 3. Sanoat ishlab chiqarishni hududiy tashkil qilish va rayonlashtirish. 4. Sanoat tarmoqlarini hududiy joylashishi, rivojlanishiga tabiiy va iqtisodiy omillarning ta’siri. 5. Yoqilg’I sanoati tarmoqlari tarkibi. 6. Elektroenergetika. 7. Qora va rangli metallurgiya sanoati. 8. Mashinasozlik va metalni qayta ishlash. 9. Kimyo sanoati 10. Qurilish materiallari va o’rmon sanoati. 11. Yengil sanoat tarmoqlari geografiyasi 12. Oziq ovqat sanoati 13. Agroindustrial sikl 14. Sanoatni joylashtirishning statik modellari va dinamik nazariyalari 15. HICHM to’g’risidagi ma’lumotlarni tahlil qilish. 16. “ Qishloq xo’jaligi shtandorti” va “sanoat shtandorti” I.Tyunen va A.Veber g’oyalarini tahlil qilish.

	17. Ishlab chiqarish kuchlarining salohiyati va FTI 18. V.Kristaller, A.Lyosh, F.Peru va boshqa nazariyalarni tahlil qilish 19. Hududiy mehnat taqsimoti talimotini o'rganish. 20. Mujassamlashuv va ixtisoslashuv – ishlab chiqarish shakllarini tahlil qilish. 21. Kombinatlashuv ishlab chiqarish shaklini o'rganish. 22. Kooperatsiya ishlab chiqarish shaklini o'rganish Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**V.Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)** Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: Sanoat va qishloq xo'jaligi geografiyasi fani iqtisodiy geografiyaning muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, sanoat qishloq xo'jalik ishlab chiqarishining xududiy muammolarini, joylashishi va iqtisoslashishi, rivojlanish qonuniyatlari bo'yicha tasavvur va bilimga ega bo'lishi; Sanoat va qishloq xo'jalik geografiyasi iqtisodiy geografik masalalarni o'rganishda yetakchi o'rinni ishg'ol etadi. Iqtisodiy geografiya va uni hamma qismlari jamiyat haqidagi fandir. Hamma fanlardagi kabi har bir voqea va hodisalarni o'rganishda unga avvalo falsafik nuqtai nazari bilan yondashish kerak. Bu fan ham shu metodga tayanadi. Shuningdek, iqtisod nazariyasi, regional iqtisod, ekologiya, demografiya, matematika, tabiiy geografiya, tarix, siyosatshunoslik, kartografiya fanlari bilan bir qator yo'nalishlarda hamkorlik qilish xususiyatlari bo'yicha konikmalarga ega bo'lishi;
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);

	•guruhlarda ishlash; •taqdimotlarni qilish; •individual loyihalar; •jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to‘la o‘zlashtirish, tahlil natijalarini to‘g‘ri aks ettira olish, o‘rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo‘yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar** 1.0‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujijatlari to‘plami, 2017-y., 6-son, 70-modda. 2.Mirziyoyev SH.M. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik bar bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. 0‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2016-yil yakunlari va 2017-yil istiqbollariga bag‘ishlangan majlisidagi 0‘zbekiston Respublikasi Prezidentining nutqi // Xalq so‘zi gazetasi 2017- yil 16-yanvar, № 11. S.Mirziyoyev Sh.M.Erkin va farovon, demokratik 0‘zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.-T.; ”0‘zbekiston”, 2017. 4. Mirziyoyev Sh. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz.- T.: “0‘zbekiston”, 2017. 5. Mirziyoyev Sh. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash - yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi 0‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi qabul qilinganing 24 yilligiga bag‘ishlangan tantanali marosimdagi ma’ruza 2016-yil 7-dekabr. - T.,

0‘zbekiston 2017.

6. Aymatov R.A., Boboyev S.M., Alibekov J.A. Gaz ta’minoti. 0‘quv qo‘llanma. Samarqand- 2003.

7. Бакланов П.Я. Территориальные структуры хозяйства в региональном управлении.-М.;Наука, 2007.

8. Гладкий Ю.Н., Чистобаев А.И. Основы региональной политики. -СПБ., 1998.

9. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. -М.: Наука, 2007.

10. Горкин А. П. Территориальная организазия промышленного производства в развитых странах в постиндустриальную эпоху. Учебное пособие. - М., 2012 г.

11. Колосовский Н.Н. Избранные труды. -Смоленск; Ойкумена, 2006. Мартынов В.Л., Файбусович Э.Л. Социально-экономическая география современного мира. -М.; Академия, 2010.

12. Ortiqov A. «Sanoat iqtisodiyoti» (Darslik). -T.; TDIU, 2009.

13. Осипов В.А. Учение о территориально-производственных комплексах. Учебное пособие.- Тюмень, 2000.

14. Родионова И.А. Мировая экономика: индустриальный сектор. М., 2010 г.

15. Рышард Доманский. Экономическая география: динамический аспект. Пер с польск.-М.: Новый хронограф, 2010

16. Soliyev A. Ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish. Ma’ruzalar matni. -T., 2001.

17. Салиев А.С., Янчук С.Л. Размещение производительных сил и поляризованное развитие Республики Узбекистан. -Т.: НУУз, 2005.

18. Soliyev A. Hududiy majmualaming пагапу asoslari. (0‘quv qoMlanma) T., 2007.

	Axborot manbalari 14. www.ziyonet.uz 15.www.pedagog.uz 16.www.intuit.ru
7.	Buxoro davlat universitetining 2023-yil “___” _____dagi ______ -sonli buyrug‘i bilan ma’qullangan va fan dasturlar tasdiqlangan
8.	**Fan/ modul uchun mas’ul:** D.A. Yarashova – BuxDU, “Ekologiya va geografiya” kafedrasi o‘qituvchisi.
9.	**Taqrizchilar:** H.T. To‘xtaeva–TIQXMMI Buxoro filiali, “Gidrologiya va ekologiya” kafedrasi mudiri, geografiya fanlari nomzodi (turdoshOTM). G.S.Halimova - BuxDU, “Ekologiya va geografiya” kafedrasi katta o’qituvchisi, g.f.f.d.(PhD).